

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 czerwca 2023 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Monika Roslan-Karasińska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 17 czerwca 2023 r. w W.

sprawy M. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

o rentę rodzinną i rentę socjalną

na skutek odwołania M. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

z dnia 14 października 2019 r. znak (...)

z dnia 11 października 2019 r. znak: (...)

1. oddala odwołania od obydwóch zaskarżonych decyzji organu rentowego,
2. przyznaje ze Skarbu Państwa – Kasy Sądu Okręgowego Warszawa- Praga w Warszawie na rzecz pełnomocnika z urzędu odwołującej się adw. E. S. prowadzącego Kancelarię Adwokacką w W. kwotę łącznie 360,00 zł (trzysta sześćdziesiąt) powiększoną o należną stawkę podatku VAT tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej stronie odwołującej się z urzędu.

SSO Monika Roslan-Karasińska

Sygn. akt VII U 4687/19

UZASADNIENIE

W dniu 14 listopada 2019 r. M. K. wniosła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 14 października 2019 r. znak (...) oraz decyzji z dnia 11 października znak: SOC/15/045144014 wnosząc o zmianę tych decyzji i przyznanie jej prawa do renty socjalnej i renty rodzinnej po jej ojcu. W uzasadnieniu swojego odwołania M. K. wskazała, że 14 października 2019 r. Komisja Lekarska ZUS nie uznała jej za całkowicie niezdolną do pracy i odmówiła jej prawa do renty socjalnej i renty rodzinnej po ojcu. Odwołująca wskazała, że nie zgadza się ze stanowiskiem organu rentowego wyrażonego w zaskarżonych decyzjach, a decyzje te są dyskryminujące i nieobiektywne (odwołanie od decyzji ZUS z dnia 14 listopada 2019 r. k.3-4 a.s.).

W odpowiedzi na odwołanie z 22 listopada 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniósł o jego oddalenie na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Uzasadniając swoje stanowisko w sprawie organ rentowy wskazał, że zgodnie z art. 68 ust. 1 Ustawy z dnia 17 grudnia

1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r. poz. 1270) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

1. do ukończenia 16 lat;
2. do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
3. bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Natomiast w dniu 28 maja 2019 r. M. K. złożyła wniosek o rentę socjalną na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2018 r., poz. 1340).

Zgodnie z art. 4 ust 1 tej ustawy renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

1. przed ukończeniem 18 roku życia;
2. w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25. roku życia;
3. w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

W toku postępowania M. K. została skierowana na badanie do komisji lekarskiej ZUS, która orzeczeniami z dnia 10 października 2019 r. uznała, iż badania nie jest całkowicie niezdolna do pracy. Decyzją z dnia 14 października 2019 r., znak: (...) organ rentowy odmówił więc M. K. prawa do renty rodzinnej, a decyzją z dnia 11 października 2019 r., znak: (...) prawa do renty socjalnej. Wobec powyższego organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania (odpowiedź na odwołanie z dnia 22 listopada 2019 r. k.13-14 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

M. K. urodziła się (...) Odwołująca od dzieciństwa cierpi na głęboki niedosłuch odbiorczy. Od drugiego roku życia stale przebywa pod kontrolą poradni specjalistycznej audiologicznej. Dzięki rehabilitacji i aparatowi słuchowemu rozwinęła mowę foniczną. Ukończyła liceum ogólnokształcące z oddziałem integracyjnym w trybie nauczania indywidualnego, posiada licencjat z finansów i rachunkowości, ukończyła studia magisterskie z rachunkowości. Pracowała jako kasjer, asystentka w księgowości i pracownik biurowy. Odwołująca posiada orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności od dnia 2 kwietnia 2004 r. Gdy miała 17 lat przeszła operację wszczepienia implantu słuchowego. **M. K. cierpi również na zaburzenia lękowe i depresję. Odwołująca w 2004 r. była hospitalizowana z powodu nadużycia leków i alkoholu oraz urazu głowy. W latach 2005 – 2006 była leczona w (...) z rozpoznaniem zaburzeń adaptacyjnych - w czasie nauki w Liceum Ogólnokształcącym źle funkcjonowała w grupie rówieśników.** Odwołująca była leczona w Oddziale Dziennym (...) w W., gdzie została przyjęta z powodu obniżonego nastroju, pesymistycznego postrzegania przyszłości, izolowania się od otoczenia, występujących wybuchów złości, zaburzeń snu, częstych zmian nastroju. Obecnie **odwołująca pozostaje pod kontrolą Poradni Lekarza Rodzinnego** (dokumentacja lekarska-akta rentowe, opinie biegłych k.34-36, k.83-88 a.s., k. 251-256 a.s., k.309-313 a.s.).

M. K. 23 maja 2019 r. złożyła do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniosek o ustalenie uprawnień do renty socjalnej. W toku postępowania lekarz orzecznik ZUS orzeczeniem z 23 sierpnia 2019 r. uznał, że odwołująca się nie jest całkowicie niezdolna do pracy, co zostało potwierdzone Orzeczeniem Komisji Lekarskiej z 10 października 2019 r. W oparciu o powyższe orzeczenie oddział zaskarżoną decyzją 11 października 2019 r. odmówił ubezpieczonej prawa do roszczonego świadczenia (wniosek o ustalenie prawa do renty socjalnej- k.1 a. r, orzeczenie lekarza orzecznika ZUS z 23 sierpnia 2019 r.- k.13 a.r., orzeczenie komisji lekarskiej ZUS z 10 października 2019 r.- k.19 a.r., decyzja odmowna ZUS z 11 października 2019 r.- k. 21 a.r.).

M. K. 18 lipca 2019 r. złożyła do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniosek o ustalenie uprawnień do renty rodzinnej po zmarłym ojcu B. K.. W toku postępowania ww. została skierowana na badanie do lekarza orzecznika, który orzeczeniem z 23 sierpnia 2019 r. uznał, że odwołująca się nie jest całkowicie niezdolna do pracy, co potwierdziła również Komisja ZUS w orzeczeniu z dnia 10 października 2019 r. Z uwagi na niespełnienie warunków wynikających z art. 68 ust.1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych Oddział zaskarżoną decyzją z 14 października 2019 r. odmówił ww. prawa do roszczonego świadczenia (wniosek o ustalenie prawa do renty rodzinnej z 18 lipca 2019 r.- k.1 a.r., orzeczenie lekarza orzecznika ZUS z 23 sierpnia 2019 r.- k.17 a.r., orzeczenie komisji lekarskiej ZUS z 10 października 2019 r. k.19 a.r., decyzja odmowna ZUS z 14 października 2019 r.- k.21 a.r.).

Ubezpieczona odwołała się od powyższych decyzji, a sąd w toku postępowania, postanowieniem z 5 grudnia 2019 r. dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego laryngologa- audiologa na okoliczność ustalenia, czy M. K. jest całkowicie niezdolna do pracy zarobkowej oraz czy jest to niezdolność trwała czy okresowa, a jeżeli okresowa to na jaki okres oraz czy naruszenie sprawności organizmu powstało: przed ukończeniem 18 roku życia; w trakcie nauki w szkole wyższej przed ukończeniem 25 roku życia; w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej (postanowienie z dnia 5 grudnia 2019 r. k.19 a.s.).

Biegła sądowa otolaryngolog- foniatra E. J. w opinii z dnia 29 lutego 2020 r. stwierdziła w oparciu o całokształt obrazu klinicznego i dostępną dokumentację medyczną (odwołująca nie stawiała się na badanie), że odwołująca cierpi na wrodzony głęboki niedosłuch odbiorczy. Od drugiego roku życia stale pozostaje pod kontrolą poradni specjalistycznej audiologicznej, od dzieciństwa nosi aparat słuchowy i jest rehabilitowana w związku ze swoją chorobą, rozwinęła mowę foniczną. M. K. ma orzeczony umiarkowany stopień niepełnosprawności na stałe od urodzenia, korzysta z aparatów słuchowych i innych urządzeń optymalizujących kontakt. Rozpoznany u odwołującej obustronny głęboki niedosłuch odbiorczy uwarunkowany jest genetycznie. Biegła stwierdziła, że stopień naruszenia sprawności organizmu u M. K. spowodowany schorzeniami laryngologicznymi tj. głębokim niedosłuchem obustronnym odbiorczym występującym od dzieciństwa powoduje upośledzenie funkcji organizmu w stopniu, który z laryngologicznego punktu widzenia upoważnia do ustalenia częściowej niezdolności do pracy. Ze względu na fakt, że w dostępnej dokumentacji słuch wykazuje stabilny głęboki niedosłuch każdorazowo w kolejnych latach należy przyjąć tą niezdolność jako trwałą. Za datę powstania tej niezdolności należy przyjąć pierwsze dostępne w aktach badanie słuchu, w którym wskazano głęboki niedosłuch obustronny tj. badanie słuchu z 20 listopada 1990 r. (opinia biegłego z zakresu laryngologii i foniatrii z dnia 29 lutego 2020 r. k.34-36 a.s.).

Pismem z dnia 13 maja 2020 r. organ rentowy wskazał, że nie wnosi uwag do opinii biegłego sądowego laryngologa (pismo organu rentowego z dnia 13 maja 2020 r. k.45 a.s.).

Pismem z dnia 19 maja 2020 r. odwołująca się wniosła zarzuty do opinii biegłego, wskazując, że nie zgadza się z przedmiotową opinią, ponieważ jej zdaniem jest ona nieobiektywna i niekompletna (pismo odwołującej z dnia 19 maja 2020 r. k.46 a.s.).

Sąd postanowieniem z dnia 20 lipca 2020 r. dopuścił dowód z opinii biegłego specjalisty z zakresu medycyny pracy celem ustalenia czy odwołująca się jest zdolna, czy też całkowicie lub częściowo niezdolna do pracy zarobkowej, na datę wydania zaskarżonej decyzji ze szczególnym wskazaniem daty powstania tej niezdolności (postanowienie z 20 lipca 2020 r. k.56 a.s.).

Biegła z zakresu medycyny pracy D. S. w swojej opinii rozpoznała u odwołującej obustronny głęboki niedosłuch odbiorczy uwarunkowany genetycznie, zaburzenia depresyjne i lękowe mieszane. Schorzenia i stopień ich zaawansowania nie spowodowały u badanej całkowitej niezdolności do pracy. Biegła wskazała, że po przestudiowaniu akt sprawy, dokumentacji medycznej, na podstawie badań dodatkowych i opinii biegłych dostępnych w aktach biegły lekarz sądowy zgadza się z orzeczeniem Komisji Lekarskiej ZUS z dnia 10 października 2019 r., która nie stwierdziła całkowitej **niezdolności odwołującej do pracy. Dysfunkcja narządu słuchu narusza sprawność organizmu w stopniu umiarkowanym, nie powoduje całkowitej niezdolności do pracy. Głęboki niedosłuch odbiorczy uwarunkowany genetycznie występuje od dzieciństwa,**

powoduje upośledzenie funkcji organizmu w stopniu, w którym upoważnia do ustalenia częściowej niezdolności do pracy od 28 listopada 1990 r. na trwałe. Za datę powstania niezdolności przyjęto datę pierwszego dostępnego w aktach badania słuchu, w którym wykazano głęboki niedosłuch obustronny z dnia 20 listopada 1990 r. Biegła wskazała, że podziela ustalenia biegłego laryngologa, iż schorzenia i stopień ich zaawansowania nie spowodowały u badanej całkowitej niezdolności do pracy. Badana jest częściowo niezdolna do pracy. Badana obecnie z wyższym wykształceniem jest zdolna do pracy w warunkach jak dla osób z orzeczoną umiarkowaną stopniem niepełnosprawności (opinia biegłego z zakresu medycyny pracy z 24 lutego 2021 r.- k.83-88 a.s.).

Organ rentowy pismem z dnia 15 marca 2021 r. wskazał, że nie wnosi zastrzeżeń do opinii biegłego z zakresu medycyny pracy z 26 stycznia 2021 r. (pismo z 15 marca 2021 r. k. 97 a.s.).

Po złożeniu przez odwołującą się wniosku o przydzielenie pełnomocnika z urzędu wraz z oświadczeniem o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, postanowieniem z dnia 2 czerwca 2021 r. Sąd ustanowił dla odwołującej się pełnomocnika z urzędu (wniosek wraz z oświadczeniem majątkowym- k.103-106 a.s., postanowienie z 2 czerwca 2021 r. k.107 a.s.).

Dnia 26 lipca 2022 r. pełnomocnik ubezpieczonej złożył pismo zawierające wnioski dowodowe w tym m.in. o dopuszczenie dowodu z opinii uzupełniającej biegłego sądowego z zakresu medycyny pracy D. S. (pismo z dnia 26 lipca 2022 r. k. 114-119 a.s.).

Organ rentowy pismem z dnia 14 września 2021 r. wniósł o oddalenie wniosków dowodowych zawartych w piśmie pełnomocnika odwołującej w pkt 1-7 (pismo ZUS z 15 września 2021 r. k.142 a.s.).

Postanowieniem z dnia 22 października 2022 r. Sąd postanowił dopuścić dowód z uzupełniającej opinii biegłego sądowego z zakresu medycyny pracy D. S. celem wskazania faktów- teza dowodowa zgodna z pkt 1,2,3 pisma procesowego pełnomocnika ubezpieczonej z urzędu z dnia 26 lipca 2022 r. (postanowienie z dnia 22 października 2021 r.- k.148).

Biegła z zakresu medycyny pracy D. S., w opinii uzupełniającej, po przeprowadzeniu w dniu 17 sierpnia 2022 r. ponownej analizy akt sprawy, dokumentacji medycznej, wyników badań dodatkowych i opinii biegłych zawartych w aktach i po zapoznaniu się z tezą dowodową z pkt. 1, 2, 3 pisma procesowego dnia 22 października 2021 r., rozpoznała u odwołującej obustronny głęboki niedosłuch odbiorczy uwarunkowany genetycznie oraz zaburzenia depresyjne i lękowe mieszane. Biegła wskazała, że podtrzymuje swoją wcześniejszą opinię wydaną w sprawie, podkreślając, że schorzenia i stopień ich zaawansowania nie spowodowały u odwołującej całkowitej niezdolności do pracy. Biegła z zakresu medycyny pracy podzieliła ustalenia biegłego laryngologa, iż schorzenia i stopień ich zaawansowania nie spowodowały u badanej całkowitej niezdolności do pracy. Badana jest częściowo niezdolna do pracy. Niezdolność powstała w dzieciństwie, od 28 listopada 1990 r. na trwałe. Za datę powstania niezdolności przyjęto- datę pierwszego dostępnego w aktach badania słuchu, w którym wykazano głęboki niedosłuch obustronny z dnia 20 listopada 1990 r. Biegła ponownie podkreśliła, że badana obecnie z wyższym wykształceniem zdolna do pracy w warunkach jak dla osób z orzeczoną umiarkowaną stopniem niepełnosprawności (opinia uzupełniająca biegłego z zakresu medycyny pracy k. 251-256 a.s.).

Pismem z dnia 30 sierpnia organ rentowy wskazał, że nie wnosi zastrzeżeń do opinii biegłego z zakresu medycyny pracy z dnia 17 sierpnia 2022 r. (pismo z 30 sierpnia 2022 r. k.267 a.s.).

Pismem z dnia 28 września 2022 r. pełnomocnik odwołującej wniósł zastrzeżenia do opinii biegłego z zakresu medycyny pracy, wskazując, że opinia została wydana z pominięciem badania odwołującej się tj. w trybie zaocznym. Wobec czego, zdaniem ubezpieczonej opinii tej nie można uznać za pełną, jasną, logiczną i konkretną (pismo z dnia 28 września 2022 r. k.271 a.s.).

Postanowieniem z dnia 16 listopada 2022 r. Sąd na podstawie art. 235¹ § 1 pkt 3 i 5 k.p.c. pominął wnioski dowodowe zawarte w pkt 1 odwołania (postanowienie z dnia 16 listopada 2022 r. k.279 a.s.).

Pismem z dnia 22 listopada 2022. odwołująca wniosła o powołanie biegłego z zakresu psychiatrii na okoliczność jej choroby i zaburzeń lękowych, na które choruje od 19 roku życia (pismo procesowe z dnia 22 listopada 2022 r. k.282 a.s.).

Postanowieniem z dnia 31 stycznia 2023 r. Sąd na podstawie art. 235¹ § 1 pkt 3 i 5 k.p.c. pominął wnioski dowodowe zawarte w piśmie przygotowawczym pełnomocnika z urzędu odwołującej się z dnia 30 lipca 2021 r. pkt 7 o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków oraz w punkcie 8 o dopuszczenie dowodu z przesłuchania strony odwołującej. Równocześnie Sąd postanowieniem z tego samego dnia dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego lekarza specjalisty psychiatrii celem wykazania faktu, czy odwołująca się jest zdolna czy też całkowicie lub częściowo niezdolna do pracy zarobkowej, ze szczególnym wskazaniem daty powstania tej niezdolności, oraz czy jest to niezdolności trwała czy okresowa, a jeśli okresowa to na jaki okres., czy niezdolność powstała, do ukończenia 16 lat życia; do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyła 16 lat, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat, czy odwołująca jest zdolna do czy też niezdolna do samodzielnej egzystencji (postanowienie z dnia 31 stycznia 2023 r. k.292 a.s, postanowienie z dnia 31 stycznia 2023 r. k.293).

W opinii z dnia 6 maja 2023 r. biegła psychiatra M. P. oceniła stan psychiczny odwołującej wskazując na prawidłową wszechstronną orientację oraz dość swobodny kontakt, odwołująca wypowiadała się rzeczowo, tok myślenia niezaburzony, nastrój i napęd bez istotnego obniżenia, afekt dostosowany, dość dobrze modulowany, bez psychozy, zauważalnych zaburzeń funkcji poznawczych. Odwołująca skarżyła się na lęk społeczny, zamartwianie się, niską samoocenę. Biegła badaniem nie stwierdziła istotnego obniżenia nastroju i napędu ani zauważalnych zaburzeń funkcji poznawczych. Biegła podkreśliła, że badaniem psychologicznym w 2013 roku stwierdzono poziom funkcjonowania intelektualnego znacznie powyżej przeciętnej. Objawy wytwórcze psychotyczne nigdy nie występowały. Biegła nie stwierdziła pogorszenia się stanu psychicznego odwołującej. Rozpoznane u badanej zaburzenia nerwicowe wymagają dalszego leczenia i wsparcia psychologicznego. Biegła stwierdziła, że ze względu na stan psychiczny odwołująca się nie jest długotrwale niezdolna do pracy (całkowicie lub częściowo) (opinia biegłej z zakresu psychiatrii k.309-313 a.s.).

Powyższy stan faktyczny sąd ustalił na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, w tym w aktach rentowych, dokumentacji medycznej, a także w oparciu o treść opinii sporządzonych przez biegłych sądowych: otolaryngologa E. J., specjalistę z zakresu medycyny pracy D. S. oraz specjalistę z zakresu psychiatrii M. P.. W ocenie sądu, na uwzględnienie zasługują wnioski zawarte w opiniach biegłych, którzy w sposób rzetelny ocenili stan zdrowia odwołującej się na podstawie wykonanego badania przedmiotowego oraz znajdującej się w aktach sprawy dokumentacji medycznej. Stanowisko zaprezentowane przez biegłych jest logiczne i pozwala ustalić zakres dysfunkcji w stanie zdrowia badanej. Biegli jednoznacznie stwierdzili, że stan zdrowia odwołującej nie pogorszył się zarówno pod kątem laryngologicznym jak i psychiatrycznym. Biegli byli zgodni, że stan zdrowia odwołującej się nie uzasadnia uznania jej za osobę całkowicie niezdolnej do pracy.

W ocenie Sądu każda z opinii została sporządzona w sposób rzetelny i fachowy, na podstawie udostępnionej w sprawie dokumentacji medycznej odwołującej oraz z uwzględnieniem badań na jej osobie. Sposób przedstawienia przez biegłych historii rozpoznanych u odwołującej schorzeń oraz przebiegu ich leczenia cechowała dostateczna szczegółowość i jednoznaczność. Wnioski biegłych co do stanu zdrowia odwołującej oraz stopnia naruszenia funkcjonowania organizmu były dostatecznie uzasadnione i nie budziły zastrzeżeń Sądu.

W toku postępowania ubezpieczona kwestionowała opinie biegłych, jednak zastrzeżenia co do opinii biegłych nie zasługiwały na uwzględnienie, biegła otolaryngolog E. J., biegła z zakresu medycyny pracy D. S. oraz biegła psychiatra M. P. spólnie i rzetelnie oceniły stan zdrowia ubezpieczonej w zakresie problemów laryngologicznych i psychiatrycznych i nie stwierdziły niezdolności do pracy ubezpieczonej. W ocenie Sądu powołane opinie były wystarczające dla stwierdzenia stanu zdrowia odwołującej się. Opinie biegłych jasno i precyzyjnie opisują stan zdrowia

ubezpieczonej oraz powody nieuznania jej za osobę niezdolną do pracy. Zdaniem sądu, odwołująca polemizując z oceną biegłych sądowych powinna przedstawić konkretne zarzuty do wydanych opinii, wskazując na wadliwość oceny z medycznego punktu widzenia bądź sprzeczności w treści opinii. W tym kontekście istotne są również poglądy orzecznictwa, które zwraca uwagę, że sąd nie jest zobowiązany dopuścić dowód z kolejnych biegłych w każdym przypadku, gdy złożona opinia jest niekorzystna dla strony (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15.02.1974 r., sygn. akt II CR 817/73, wyrok Sądu Najwyższego z 18.02.1974 r., sygn. akt II CR 5/74, wyrok Sądu Najwyższego z 15.11.2001 r., sygn. akt II UKN 604/00). Potrzeba powołania innego biegłego powinna wynikać z okoliczności sprawy, a nie z samego niezadowolenia strony z dotychczasowej złożonej opinii (por. wyrok Sądu Najwyższego z 5.11.1974 r., sygn. akt I CR 562/74, uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 4.08.1999 r., sygn. akt I PKN 20/99, uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 10.01.2001 r., sygn. akt II CKN 639/99). Przy czym potrzebą taką nie może być przeświadczenie strony, że dalsze opinie pozwolą na udowodnienie korzystnej dla strony tezy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27.06.2001 r., sygn. akt II UKN 446/00). Sąd nie dostrzegł również konieczności przesłuchania świadków oraz odwołującej, o których przesłuchanie wnosił pełnomocnik M. K., ponieważ Sąd Okręgowy uznał, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy stanowi wystarczającą podstawę do wydania orzeczenia kończącego postępowanie w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie było niezasadne.

W niniejszej sprawie odwołująca się M. K. domagała się zmiany decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na podstawie których odmówiono jej prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu B. K. oraz prawa do renty socjalnej.

Warunki przyznania osobie prawa do renty socjalnej zostały określone w stosownych regulacjach z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1455). Zgodnie z art. 4 ww. ustawy renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- 1) przed ukończeniem 18 roku życia;
- 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25. roku życia;
- 3) w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Osobie, która spełnia warunki określone powyżej, przysługuje renta socjalna stała - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest trwała albo renta socjalna okresowa - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest okresowa. Renta socjalna okresowa przysługuje przez okres wskazany w decyzji jednostki organizacyjnej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Wskazać przy tym należy, że zgodnie z art. 5 ust. 1 i 2 ustawy o rencie socjalnej ustalenia całkowitej niezdolności do pracy dokonuje lekarz orzecznik Zakładu, zwany dalej „lekarzem orzecznikiem”, na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Ustalając całkowitą niezdolność do pracy, lekarz orzecznik, za zgodą osoby ubiegającej się o rentę socjalną lub jej przedstawiciela ustawowego, zgłoszoną nie później niż w trakcie badania tej osoby, ustala niezdolność tej osoby do samodzielnej egzystencji, na zasadach i w trybie określonym ustawą o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w celu uzyskania świadczenia, o którym mowa w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji.

Z kolei przesłanki nabycia prawa do renty rodzinnej został określone we wspomnianej wyżej ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 504). Zgodnie z art. 65 ust. 1 i 2 ww. ustawy renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń; przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy. Z kolei w myśl art. 68 ust. 1 wskazanej ustawy prawo do renty rodzinnej mają dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione:

- 1) do ukończenia 16 lat,
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Norma art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej ma na celu ochronę osób, które przed ukończeniem nauki lub osiągnięciem wieku uprawniającego do działalności zarobkowej stały się całkowicie niezdolne do pracy, wobec czego nie mają obiektywnej możliwości podlegania ubezpieczeniu społecznemu i związanej z tym możliwości uzyskania świadczeń z własnego ubezpieczenia. Natomiast istnieje taka możliwość w przypadku osoby, która po zakończeniu pobierania nauki jest zdolna do pracy. Osoba taka może skorzystać z objęcia jej ubezpieczeniem społecznym i w razie wystąpienia zdarzenia powodującego niezdolność do pracy, także całkowitą wraz z niezdolnością do samodzielnej egzystencji, nabywa prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Prawo do renty rodzinnej przysługuje tylko takiemu dziecku całkowicie niezdolnemu do pracy, a także niezdolnemu do samodzielnej egzystencji, które nie miało możliwości uzyskania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, a więc takiemu, które stało się niezdolne do pracy w czasie, gdy nie mogło podlegać ubezpieczeniu społecznemu z powodu wieku lub uczęszczania do szkoły. Posługując się tą logiką ustawodawca nie przyznał prawa do renty rodzinnej dzieciom zmarłego, które przed osiągnięciem wieku 16 lat lub przed ukończeniem szkoły stały się częściowo niezdolne do pracy, gdyż dzieci takie mogą korzystać, co prawda z ograniczonych, lecz istniejących możliwości zarobkowych. Ta sama logika przemawia za wyłączeniem prawa do renty rodzinnej dzieci, które stały się całkowicie niezdolne do pracy, w tym także niezdolne do samodzielnej egzystencji, po osiągnięciu tego wieku i ukończeniu nauki, gdyż w stosunku do nich nie było przeszkód do podjęcia pracy lub innej działalności łączącej się z obowiązkiem ubezpieczenia (por. uchwała Sądu Najwyższego 7 Sędziów z 29 września 2006 r. II UZP 10/06 OSNP 2007/5-6/75).

Istota sporu koncentrowała się na ocenie stanu zdrowia odwołującej. Wydając skarżone decyzje organ rentowy odwołał się do orzeczenia Komisji Lekarskiej ZUS z 10 października 2019 r., które stwierdziła, iż nie jest ona osobą całkowicie niezdolną do pracy. W konsekwencji zdaniem organu rentowego odwołująca nie spełnia warunków określonych w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej oraz art. 68 ustawy emerytalnej, pozwalających na przyznanie jej prawa do wnioskowanych świadczeń. Stanowisko to zostało zakwestionowane przez odwołującą, która wskazywała, iż stan jej zdrowia przemawia za uznaniem jej za osobę całkowicie niezdolną do pracy.

Z perspektywy spornych świadczeń, których odwołująca się domaga, istotne jest pojęcie całkowitej niezdolności do pracy, która zgodnie z art. 12 ust. 3 u.e.r.f.u.s. polega na utracie zdolności do wykonywania jakiegokolwiek pracy. Przesłanka niezdolności do jakiegokolwiek pracy odnosi się do każdego zatrudnienia w innych warunkach niż specjalnie stworzone na stanowiskach pracy odpowiednio przystosowanych do stopnia i charakteru naruszenia sprawności organizmu. Dokonując analizy pojęcia „całkowita niezdolność do pracy” należy brać pod uwagę zarówno kryterium biologiczne (stan organizmu dotkniętego schorzeniami naruszającymi jego sprawność w stopniu powodującym całkowitą niezdolność do jakiegokolwiek pracy), jak i ekonomiczne (całkowita utrata zdolności do zarobkowania wykonywaniem jakiegokolwiek pracy). Osobą całkowicie niezdolną do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 2 ustawy emerytalnej jest więc osoba, która spełniła obydwa te kryteria, a więc jest dotknięta upośledzeniem zarówno biologicznym, jak i ekonomicznym (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24 stycznia 2018 r., I UK 524/16; z dnia 8 grudnia 2000 r., II UKN 134/00; i z dnia 7 września 1979 r., II URN 111/79). Przy ocenie stopnia i trwałości tej niezdolności oraz rokowania, co do jej odzyskania uwzględnia się zarówno stopień naruszenia sprawności organizmu, możliwość przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji, jak i możliwość wykonywania pracy dotychczasowej lub podjęcia innej oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne ubezpieczonego (art. 13 ust. 1 ustawy emerytalnej) (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2004 r., II UK 222/03).

Ocena niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji w zakresie dotyczącym naruszenia sprawności organizmu i wynikających stąd ograniczeń wymaga z reguły wiadomości specjalnych. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych dotyczących prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, do dokonywania ustaleń w zakresie oceny stopnia zaawansowania chorób oraz ich wpływu na stan czynnościowy organizmu, uprawnione są osoby posiadające fachową wiedzę medyczną, a zatem okoliczności tych można dowodzić tylko przez dowód z opinii biegłych sądowych, zgodnie z treścią art. 278 k.p.c. Opinia biegłego ma na celu ułatwienie sądowi należytej oceny zebranego materiału dowodowego wtedy, gdy potrzebne są do tego wiadomości specjalne. Dlatego też opinie sądowo - lekarskie sporządzone w sprawie przez lekarzy specjalistów, mają zasadniczy walor dowodowy dla oceny schorzeń ubezpieczonego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 31 października 2018 r., III AUa 2439/16; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 11 lutego 2016 r., III AUa 1609/15).

Powyższe ma znaczenie zarówno z perspektywy ustalenia samego istnienia niezdolności do pracy, jak też momentu jego powstania. Rozstrzygnięcie kwestii spornej wymagało więc zasięgnięcia informacji z zakresu medycyny, w związku z czym Sąd Okręgowy w toku postępowania dopuścił dowody z dokumentacji medycznej oraz opinii biegłych sądowych z zakresu otolaryngologii, psychiatrii oraz medycyny pracy w celu analizy stanu zdrowia ubezpieczonej pod kątem ustawowych przesłanek koniecznych do spełnienia w celu uzyskania prawa do renty rodzinnej oraz renty socjalnej. W oparciu o tak przeprowadzone postępowanie dowodowe Sąd Okręgowy ustalił, że odwołująca M. K. od dzieciństwa cierpi na głęboki niedosłuch odbiorczy obustronny. Z tego powodu 2 kwietnia 2004 r. wydano orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, w którym uznano, że odwołująca jest w umiarkowanym stopniu niepełnosprawna na stałe od urodzenia. M. K. była poddawana rehabilitacji i porozumiewa się mową foniczną, korzysta z aparatu słuchowego. W wieku 17 lat został jej wszczepiony implant słuchu. U odwołującej się stwierdzono zaburzenia depresyjne i lękowe. Odwołująca leczy się psychiatrycznie od wielu lat, była hospitalizowana jeden raz w szpitalu, na oddziale dziennym, obecnie jest pod opieką (...), jej stan został oceniony jako dobry. Ponadto jak wynika z opinii powołanych biegłych stan zdrowia odwołującej jest stabilny i od czasu ostatniego leczenia psychiatrycznego nie uległ pogorszeniu. Należy również zaznaczyć, że odwołująca z powodzeniem ukończyła wyższe studia i posiada tytuł magistra z rachunkowości. W ocenie Sądu, zgodnie z wnioskami wynikającymi z opinii powołanych w toku postępowania biegłych, brak jest przeciwwskazań, aby odwołująca mogła wykonywać pracę w warunkach jak dla osób z orzecznym umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

Oceniając okoliczności stanu zdrowia odwołującej Sąd Okręgowy miał na względzie stanowisko biegłych sądowych, których opinie uznał w całości za dowody wartościowe.

W oparciu o dokumentację medyczną niewątpliwie należy stwierdzić, że dla oceny stanu zdrowia odwołującej decydujące znaczenie miał jej stan zdrowia dotyczący jej niedosłuchu oraz stanu zdrowia psychicznego. Z opinii sporządzonych przez biegłego otolaryngologa wynika, że odwołująca cierpi na niedosłuch od dzieciństwa, co niewątpliwie powoduje upośledzenie funkcji organizmu w stopniu, który z laryngologicznego punktu widzenia upoważnia do ustalenia częściowej niezdolności do pracy, a z uwagi na fakt, że słuch odwołującej się wykazuje stabilny głęboki niedosłuch należy przyjąć, iż jest to niezdolność trwała. Jednak biegła E. J. wskazała, że schorzenia na jakie cierpi odwołująca z punktu laryngologicznego nie powodują u niej całkowitej niezdolności do pracy, a jedynie częściową niezdolność do pracy. Wobec czego, biegła podkreśliła, że odwołująca posiadając wyższe wykształcenie jest zdolna do pracy w warunkach jak dla osób z orzecznym umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Twierdzenie to potwierdziła również biegła z zakresu medycyny pracy D. S., która wskazała, iż z uwagi na schorzenia na jakie cierpi M. K. nie jest ona osobą całkowicie niezdolną do pracy, a aktualny stan zdrowia psychicznego odwołującej jest ustabilizowany. W trakcie badania przeprowadzonego w związku ze sporządzeniem opinii biegła M. P. wskazała, że nie stwierdza pogorszenia się stanu psychicznego u odwołującej od czasu stwierdzenia u niej we wrześniu 2012 r. uznania jej przez ZUS za zdolną do pracy. Biegła podkreśliła, że rozpoznane u badanej zaburzenia nerwicowe wymagają dalszego leczenia i wsparcia psychologicznego. W związku ze stanem psychicznym odwołująca się nie jest osobą niezdolną do pracy częściowo bądź całkowicie. Okoliczności te zdaniem Sądu pozwalały na stwierdzenie, że stan zdrowia w zakresie laryngologicznym oraz psychicznym odwołującej jest obecnie od pewnego czasu ustabilizowany i nie narusza sprawności jej organizmu w stopniu uzasadniającym uznanie jej za osobę całkowicie niezdolną do pracy.

W tych okolicznościach skarżone decyzje należało uznać za wydane prawidłowo.

Po dokonaniu analizy dokumentacji medycznej oraz przeprowadzeniu badań na osobie odwołującej żaden z biegłych nie stwierdził podstaw do uznania jej za osobę niezdolną do pracy w stopniu całkowitym. Biegli podzielili natomiast wnioski orzecznicze organu rentowego, zgodnie z którymi stan zdrowia odwołującej uzasadnia uznanie jej za osobę częściowo niezdolną do pracy, co jednak nie było wystarczające do uwzględnienia jej roszczeń.

Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy oddalił zatem odwołanie od skarżonych decyzji, o czym orzekł zgodnie z sentencją wyroku na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Odwołująca reprezentowany był przez pełnomocnika z urzędu adwokata E. S.. W związku z tym w punkcie 2 sentencji wyroku Sąd przyznał ze Skarbu Państwa - Kasy Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie na rzecz pełnomocnika kwotę 360 zł powiększoną o podatek VAT, tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną z urzędu. Zgodnie z § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2019r., poz. 68) w sprawach o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego oraz w sprawach dotyczących podlegania ubezpieczeniom społecznym opłaty wynoszą 90 zł. Z uwagi na nadkład pracy pełnomocnika oraz czas trwania sprawy, Sąd uznał za zasadne przyznanie adwokatowi podwójnej stawki wynagrodzenia wynoszącej 360 zł, mając na względzie, że sprawa dotyczyła dwóch decyzji (po 180 zł od dwóch decyzji).